

מראי מקומות- חולין קל"ו

דציצית חובת גברא הוא, ובשעה שאינו מתעטף בה, אין חיוב מוטל עליו להטיל בו ציצית. וא"כ, כשמתעטף בה א' מן השותפים, יש סברא לפוטרו, דמשום חברי' ליכא חיוב ציצית, כיון דחברי' אינו לובש בה עכשיו, ומשום חיוב ידי' לחוד אין לחייבו, משום דכסותך כתי', ולא הוי מיוחד לו, כיון דגם חברי' יש לו חלק בה. וא"כ, כיון דלמעשה מרבינן חיוב על השותפים מהא דכתי' על כנפי בגדיהם, א"כ אין לחלק בין שותפות עם ישראל ובין שותפות עם העכו"ם, וא"כ יש לחייבו גם בשותפות עם עכו"ם.

(ג) למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות- כ' החזון איש (חו"מ, ליקוטים י"ח, א'- ב', וכן יו"ד רי"ד לסוגיין), דלכאור' משמע דאי"ז מיעוט רק על העשה דמעקה, אלא דאין איסור בדבר כלל, ואף הלאו דלא תשים דמים בביתך אינו עובר אם אינו עושה מעקה שם. אבל לכאור' הדבר תמוה, נהי דלאו בית הוא, אבל מרבינן כל מידי דסכנה, דהא מרבה בספרי אף בור בחצרו, וגם שלא יגדל כלב רע, וכו', ולמה אינו חייב לעשות מעקה עכ"פ משום דין זה. וכ' לחדש דבאמת גג אינו בכלל המכשולות, שאין הזיקן מצוי כ"כ, שהרי כשאדם עולה על הגג, יודע הוא שצריך להזהר, וגם הוא מנהגו של עולם. וכמו דמותר לעלות לעלות באילן ומותר לבנות גגין בלא מעקה סביביו, וכמבואר בב"מ (ק"ב). דאדם עולה בכבש ונתלה באילן וכו', אלמא דאין איסור בדבר (וע' בנודע ביהודה שהוכיח משם להיפוך, דמותר להשים עצמו בסכנה בשביל פרנסה), ומה שהצריך התורה מעקה על דירה, זהו חידוש התורה להקפיד ולהזהר טפי על נפילת הנופל בזהירות יתירא בכה"ג.

(ד) מתנות אין נוהגין אלא בארץ... ראשית הגז אין נוהגין אלא בארץ- כ' החזון איש (יו"ד ז' (א), ג') דנראה דמה דאמר' דאין נוהגין מתנות וראשית הגז בחו"ל, היינו דהשחיטה והגזיזה הי' בחו"ל, אבל לענין גידול לא מצי למילף, דהא בתרומה הגידול הוא בארץ ממש, וכאן לא שייך גידול בארץ, וא"כ אין

(א) אלא ארצך למה לי, למעוטי חוצה לארץ- הק' תוס', למה צריך קרא למעוטי חוץ לארץ, הא בכורים הוי מצוה התלויה בארץ, והכלל הוא דכל מצוות התלויות בארץ אינן נוהגין אלא בארץ ישראל. וכ' דכיון דאתקש לבשר בחלב בחד קרא, ה"א דכמו דבב"ח דינו בכל מקום, ה"ה בכורים, קמ"ל. וע' בתוס' בב"ב (פא. ד"ה ההוא), דכ' בשם הרשב"א דבאמת בכורים אינו מצוה התלויה בארץ, דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה, דהתם גוף הפירות מחוייבין בתרומה, דטבל נינהו, ואסורין באכילה, ולכך חשובין הן תלוי בארץ, אבל בכורים, אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם, דאין נאסרין באכילה, אע"פ שלא הפריש מהן בכורים. ועוד, הא תרו"מ אין חייבין עד שיתמרח בכרי, מוכח דהחיוב תלוי בפירות, ועדיין אי"ז זמן חיובן, אבל בכורים ודאי חובת הגוף הוא. וע' בגליונות קהלות יעקב (ב"ב שם), שכ' דלכאור' יוצא מדברי תוס' שם דה"ה לקט שכחה ופאה אינם מצוות התלויות בארץ, דגם בהם אין דין דאוסרם שאר הפירות כטבל. וכ' דכן משמע מדברי הירושלמי בסוף פ"ב דפאה, דדרשינן קציר ארצכם ולא של חו"ל, דמבואר דבאמת צריך דרשה למעט דינים אלו בחו"ל ג"כ, וא"כ משמע דבאמת אינם מצוות התלויות בארץ.

(ב) כסותך דידן אין, דשותפות לא- ע' ברעק"א, דכ' דלענין טלית של נכרי וישראל בשותפות, אינו מבואר דינו בראשונים ואחרונים, וכ' דבפשטות לכאור' משמע דפטור, דכמו דממעטינן מקרא כסותך ולא שאולה, ה"נ שותפות עכו"ם, דלא מקרי כסותך המיוחד לך, כמו כל הני דלעיל בסוגיין. אבל כ' דאחר העיון נראה לדון דחייב בציצית, דבשאר דינים יש מקום לחלק בין שותפות דישאל ובין שותפות דנכרי, דמה דחייב בשותפות עם ישראל היינו משום דכל ישראל חשיב כאיש אחד, וא"כ שפיר בא למעט שותפות עם העכו"ם, דאינו נקרא יחיד עם העכו"ם. אבל בציצית, אף בשותפות עם ישראל לא שייך לומר דחיוב א' הוא, והוא והשותף חייבין כא', שהרי החיוב חל על הלוש,

שייך המושג שאמר תורה שיאמר קצת, ואם עשה כל גורנו תרומה, לא מהני כלל, והרי הוא בטבלו כמו שהי', אבל בראשית הגז, דאינו טובל כלל (אף לר' אלעאי), והתורה גזרה שיתן קצת להכהן, מה איכפת לן אם נותן לכהן כל הגיזה, הרי בכלל כל הגיזה שנתן לו הוא הראשית שנתן לו, ומאי איכפת לן שנותן לכהן יותר. וכ' דעכצ"ל דכיון דאיתקש לתרומה לפי ר' אלעאי, גז"כ הוא שצריך לשייר, ואי לא, לא קיים מצות העשה כלל.

(ט) **נהוג עלמא כחלתא סבי, כר' אלעאי בראשית הגז- פרש"י, וה"ה למתנות. והק' הר"ן (מו: בדפיו),** הא בכל פרק הזרוע משמע דגם בבבל נהגו מצות זרוע לחיים וקבה. וכ' הר"ן, דאף דלר' אלעאי גופי' אה"נ, דין ראשית הגז ודין מתנות תלויים זב"ז, מ"מ מה שנהוג עלמא כר' אלעאי, היינו רק בתורת מנהג, וא"כ י"ל דנהגו כן רק לענין ראשית הגז, ולא גם בענין מתנות. עוד הביא הר"ן **מבעל המאור** דאפשר מה דלא נהגו כר' אלעאי לענין מתנות הוא משום דנפק מפומי דר' יוחנן דכל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים, וא"כ כמו דתרומה טבלא בחו"ל מדרבנן, א"כ אף ר' אלעאי מודה דמתנות טובלין מדרבנן בחו"ל, וכ' הר"ן דאינו נוח לו. והוא ביאר דלמדו מדבריו של ר' אלעאי לענין ראשית הגז, דדומה לתרומה כיון דחלק של הכהן הוא מעורב עם חלק של הישראל, משא"כ במתנות, שהם מובדלות ועומדות (ומש"ה הק' הגמ' רק דראשית הגז צריך להיות טובלת, ובמתנות לא הק' כן).

(י) **פרט לטרפה שאינה עוברת- הק' הקהלות יעקב (מ"א),** מהכ"ת ללמוד מזה טרפה, אפשר דדוקא מי שאינו יכול לעבור תחת השבט אינו בדין מעשר. וכ' דהי' נראה פשוט דס"ל להגמ' דאין סברא שמחמת שאינה עוברת נדחית ממעשר בהמה, אלא מסתבר טפי דבא ללמד דכל טריפת אינם נכללות בדין מעשר בהמה. אבל מה שתוס' הק', דאף מן הארכובה למטה אינה עוברת, וכ' דאולי אה"נ, אף כל שאינה עוברת אינה מתעשר, ודוחק. והנה, לפי מה שצייד תוס' דהוי דין

ללמוד משם דזהו הקובע, אלא מסתבר דתלוי במעשה המחייבתו. וכ' דמכאן ראי' דפירות א"י שנתמרחו בחו"ל פטורין מתרו"מ, וכמס"כ הרמב"ם, דהא הכל תלוי במעשה המחייב, ונעשה המעשה המחייב בחו"ל. וכ' דיש לדחות, דאולי פירות שגדלו בארץ ממש, לא איכפת לן מה דנתמרחו בחו"ל, ואינו דומה לראשית הגז ומתנות, דאין מחייב אחר חוץ ממעשה שחיטה וגזיזה שלהם.

(ה) **אין לך אלא ראשיתו- פרש"י,** אין לך נתינה אחרת להפריש ממנו, מדלא כתי' גז צאנך, ש"מ מתנה ראשונה בלבד אתא ראשית לאשמעינן. והק' המהר"ם, אם כוונת רש"י לומר דלא הו"ל לכתוב ראשיתו, הא כבר דרשינן מזה דאין לך אלא מראשיתו ואילך, דאינו טובל הפירות. ולכן כ' דיש לגרוס מדלא כתיב מגז צאנך, אלא כתי' ראשית גז צאנך, משמע דאין נתינה אחרת להפריש ממנו חוץ מזה.

(ו) **וגבי תרומה מנלן, דתניא היו לו שני מינין, וכו'- הק' הרשב"א** (לפי גירסתו בהביריתא דגרס ר' אלעאי), מידי הוא טעמא אלא לר' אלעאי, הא ר' יצחק אמר משום ר' אלעאי דבית הלל ס"ל דתורמין, וא"כ לר' אלעאי לשיטתו א"ש, די"ל דיכול להפריש ממין על שאינו מינו. ותי' דת"ק דר' יצחק סבר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה, וגם לשיטתו ר' אלעאי מעולם לא אמר דבר זה.

(ז) **עצה טובה קמ"ל, דנתיב לי' מהאי דרכין ומהאי דאשון- פרש"י,** לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של זכרים מצמר הזכרים. וכ' החתם סופר דנראה דמ"מ משנתינו דינא קאמר, זה נותן לעצמו, דהלוקח מחוייב למכור להמוכר מצמר שלו כדי ליתן לכהן [ולא ביאר מהו המקור לחיוב זה, רצ"ע].

(ח) **אי מה תרומה בעינן ראשית ששיריה ניכרין, אף ראשית הגז ששיריה ניכרין- הק' המנחת חינוך (תק"ח, ט'),** מהו הדמיון בענין זה לראשית הגז מתרומה, בשלמא תרומה, דקודם שהפריש הו"ל טבל, והנותן לכהן טבל הרי הוא לא קיים מצותו, בזה שפיר

מיוחד דכל שאינה עוברת אינה מתעשר, א"כ
מהכ"ת לחדש וללמוד עוד דין מזה, דגם
טרפה שיכול לעבור תחת השבט אינה בדין
מעשר בהמה, הא אולי יש רק דין זה דכל
שאינו עובר תחת השבט. וצידד דאולי
הילפותא הוא בגדר ק"ו, דהשתא ומה אינה
עוברת שאינה אלא פגם קטן נתמעט ממעשר
בהמה, טרפה, שהיא ריעותא בעיקר חייה,
לא כש"כ. אבל כ' דמרש"י לא משמע כן,
אלא משמע דרש"י חולק על תוס', וס"ל דלא
אתמעט אינה עוברת כלל, אלא דזהו האופן
במה שהתורה מרמז לנו דטרפה נתמעט מדין
מעשר בהמה.